

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa J. A.

przeciwko S. spółce jawnej J. i M.M.

o zapłatę - w przedmiocie skargi powoda o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 marca 2008 r., oraz wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 27 stycznia 2012 r., zażalenia powoda na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych [...] z dnia 30 marca 2011 r.,

oddala zażalenie;

przyznaje radcy prawnemu A. G. od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy) kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, powiększoną o obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 30 marca 2011 r., III Pa [...], Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych odrzucił skargę powoda J. A. o wznowienie postępowania zakończony prawomocnym postanowieniem tego Sądu z dnia 18 marca 2008 r., w sprawie przeciwko S. spółce jawnej J. i M. M. o zapłatę odszkodowania.

W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Okręgowy stwierdził, że skarga powoda o wznowienie postępowania dotyczy postanowień z dnia 22 sierpnia 2007 r. i z dnia 18 marca 2008 r. w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego z dnia 29 maja 2007 r., oddalającego apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy z dnia 29 grudnia 2006 r., o zapłatę odszkodowania. W skardze powód twierdził, że był nienależycie reprezentowany przez adwokatów ustanowionych z urzędu, a co za tym idzie został pokrzywdzony. Wezwany do usunięcia braków formalnych skargi, powód w piśmie procesowym z dnia 29 marca 2011 r. wyjaśnił, że przedmiotem skargi jest postanowienie z dnia 18 marca 2008 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej, a podstawą wznowienia jest błędne i wadliwe uzasadnienie postanowienia, a także niedbalstwo i brak staranności pełnomocników z urzędu oraz brak należytej reprezentacji. Sąd Okręgowy przyjął, że prawomocne postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej nie jest postanowieniem rozstrzygającym sprawę co do istoty, a zatem skarga o wznowienie postępowania wniesiona w sprawie zakończonej wydaniem takiego orzeczenia jest niedopuszczalna. Już zatem to powinno powodować odrzucenie skargi powoda. Sąd Okręgowy miał jednak na uwadze, że chociaż powód wyraźnie oświadczył, że przedmiotem jego skargi jest postanowienie z dnia 18 marca 2008 r. (odrzucające skargę kasacyjną), to podał także, iż przedmiotem skargi są akta III Pa 19/07". Z tego sformułowania Sąd Okręgowy wywiódł, że skarga o wznowienie postępowania dotyczy prawomocnego wyroku z dnia 29 maja 2007 r. oddalającego apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że nienależyte wykonywanie obowiązków procesowych przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu nie może jednak stanowić podstawy wznowienia postępowania, polegającej na pozbawieniu strony możliwości działania. Chociaż powód wskazał jedną z przyczyn wznowienia postępowania zawartych w katalogu objętym treścią art. 401 pkt 2 k.p.c., to zarazem nie wykazał tego, że chodzi o takie

wadliwości w zakresie reprezentacji strony, które mogą powodować nieważność postępowania. Skarżący nie twierdził bowiem, że zachodziła w jego przypadku sytuacja braku zdolności sądowej lub procesowej ani że jego pełnomocnik był nienależycie umocowany. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że skarga powoda nie opiera się na jakiegokolwiek podstawie wznowienia (ani dotyczącej przyczyn nieważności, ani też na żadnej innej podstawie wznowienia, bo za taką nie sposób uznać błędnego i wadliwego uzasadnienia postanowienia z dnia 18 marca 2008 r.). Nieoparcie skargi na żadnej z ustawowych podstaw wznowienia powodowało konieczność jej odrzucenia.

Na postanowienie Sądu Okręgowego odrzucające skargę o wznowienie postępowania powód - reprezentowany przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu - wniósł zażalenie, w którym zarzucił naruszenie: 1) art. 401 pkt 2 k.p.c. wskutek wadliwego przyjęcia, że nie zachodzi przyczyna wznowienia postępowania polegająca na należytej reprezentacji strony, a także pozbawienia jej możliwości działania; 2) art. 410 § 1 k.p.c. wskutek przyjęcia, że skarga jest niedopuszczalna i nieoparta na ustawowej podstawie wznowienia; 3) art. 413 k.p.c. wskutek orzekania w przedmiocie skargi przez sędziego, którego udziału lub zachowania się w poprzednim procesie dotyczy skarga, co powoduje nieważność postępowania wynikającą z art. 379 pkt 4 k.p.c.; 4) art. 48 § 3 k.p.c. wskutek rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania przez Sędziego, który rozstrzygał w sprawie III Pa 19/07, to jest brał udział w wydaniu orzeczenia objętego skargą o wznowienie (postanowienia z dnia 18 marca 2008 r. o odrzuceniu kasacji)". W uzasadnieniu zażalenia skarżący wywiódł, że nie zgadza się z prezentowanym przez Sąd Okręgowy bardzo zawężonym pojmowaniem pojęcia nienależytej reprezentacji. Nienależyte wykonanie obowiązków procesowych przez adwokata ustanowionego z urzędu może stanowić podstawę wznowienia postępowania polegającą na pozbawieniu strony możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c.). Z ustanowienia pełnomocnika z urzędu wynika, że strona ma prawo oczekiwać podejmowania przez niego należytych działań w procesie. Jeżeli pełnomocnik nie wypełnia swoich obowiązków a strona nie ma bezpośredniego wpływu na jego zmianę ze względu na przewidziany w art. 117 § 1 k.p.c. sposób ustanawiania i wyznaczania pełnomocnika z urzędu, to może dojść do naruszenia jej rzeczywistych możliwości

działania w takim stopniu, że można mówić o ich pozbawieniu w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c. Zdaniem żalącego się, takie wadliwe działanie miało miejsce w prawomocnie zakończonej sprawie, w której pełnomocnik powoda ustanowiony do sporządzenia skargi kasacyjnej nie wypełnił swoich obowiązków, przez co doszło do naruszenia rzeczywistych możliwości działania powoda w takim stopniu, że można mówić o ich pozbawieniu w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c. Powód ponadto został pozbawiony możliwości działania wskutek wydania wadliwego orzeczenia z dnia 18 marca 2008 r. odrzucającego skargę kasacyjną. To orzeczenie było wadliwe z tej przyczyny, że pozbawiło powoda możliwości wniesienia kasacji w terminie otwartym do jej złożenia. Żalący się dodał, że jego skarga jest uzasadniona również z tego powodu, że w wydaniu orzeczenia z dnia 18 marca 2008 r. brał udział sędzia orzekający także w dniu 30 marca 2011 r. Powód wniósł o uchylenie w całości postanowienia Sądu Okręgowego odrzucającego skargę o wznowienie postępowania i przyznanie pełnomocnikowi reprezentującemu powoda kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu zażaleniowym z uwagi na to, że koszty tej pomocy nie zostały zapłacone w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest bezzasadne, bowiem nietrafne są wszystkie powołane w nim zarzuty. Przede wszystkim oczywiście nietrafny jest zarzut naruszenia art. 48 § 3 i art. 413 k.p.c., mającego polegać na wydaniu orzeczenia w przedmiocie skargi o wznowienie postępowania przez sędziego, którego udziału lub zachowania się w procesie poprzednio zakończonym dotyczy skarga, albo który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego skargą. Pomijając już, że żalący się nie sprecyzował, o którego konkretnie sędziego chodzi w tym zarzucie, to Sąd Najwyższy - na podstawie analizy akt sprawy - nie dopatrywał się zarzucanej wadliwości. Postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 18 marca 2008 r. odrzucające skargę kasacyjną powoda od prawomocnego wyroku Sądu drugiej instancji zostało wydane jednoosobowo przez SSO M. D. Wyrok z dnia 29 maja 2007 r. wydał natomiast Sąd Okręgowy w składzie SSO M. D. (przewodniczący), SSO E. M. (sprawozdawca) i SSO J. Ś. Tymczasem zaskarżone rozpoznawanym zażaleniem postanowienie odrzucające

skargę o wznowienie postępowania zostało wydane w składzie SSO A. W. (przewodniczący, sprawozdawca), SSO J. T. i SSO A. B. Nie ulega więc wątpliwości, że postanowienie odrzucające skargę o wznowienie postępowania - wbrew temu, co stwierdzi się w zażaleniu - zostało wydane przez całkiem inny skład Sądu Okręgowego niż skład orzekający przy wydaniu wyroku kończącego postępowanie w sprawie i postanowienia odrzucającego skargę kasacyjną. Nie doszło zatem do zarzucanej przez żalącego się nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), gdyż żaden z sędziów, którzy brali udział w wydaniu orzeczenia objętego skargą o wznowienie postępowania, nie orzekał co do tej skargi (art. 48 § 3 k.p.c.) a skarga w ogóle nie dotyczy udziału lub zachowania sędziego w poprzednim procesie (art. 413 k.p.c.).

Co do dwóch pozostałych zarzutów zażalenia (naruszenia art. 401 pkt 2 oraz art. 410 § 1 k.p.c.), zauważyć należy, że (przed nowelizacją art. 410 § 1 k.p.c.) Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 3 marca 1997 r., III CKN 10/96 (OSP 1997 nr 9, poz. 172, z glosą W. Broniewicza; Monitor Prawniczy 1998 nr 4, s. 148, z glosą Z. Krzemińskiego) - na które powołał się żalący - stwierdził, iż niedziałanie w procesie pełnomocnika z urzędu może uzasadniać wznowienie postępowania na podstawie przewidzianej w art. 401 pkt 2 k.p.c. wskutek pozbawienia strony możliwości działania. Chodziło jednak o niedziałanie pełnomocnika, a nie o działanie nienależyte (niestaranne). W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Najwyższy podkreślił bowiem, że pojęcie „nienależyta reprezentacja” użyte w art. 401 pkt 2 k.p.c. nie obejmuje wypadków niestaranego lub błędnego działania pełnomocników procesowych. Pogląd, że nienależyte wykonanie obowiązków procesowych przez adwokata ustanowionego z urzędu nie może stanowić podstawy wznowienia postępowania polegającej na pozbawieniu strony możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c.), jest utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego (w niektórych z nich wyraźnie neguje się pogląd wyrażony w postanowieniu z dnia 3 marca 1997 r.). W szczególności w postanowieniu z dnia 12 października 2001 r., III AO 32/01 (OSNAPiUS 2002 nr 18, poz. 449) wprost przyjęto, że nie ma ustawowej podstawy i podlega odrzuceniu skarga o wznowienie postępowania, w której skarżący powołuje się na pozbawienie możliwości działania, na skutek zaniedbania pełnomocnika procesowego. Podobnie w postanowieniu z dnia 26 marca 2003 r., II

CZ 26/03 (OSNC 2004 nr 6, poz. 95; Przegląd Sądowy 2006 nr 6, s. 162, z glosą A. Góry-Błaszczkowskiej), w uzasadnieniu którego Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że pozbawienie strony możliwości działania wskutek naruszenia przepisów prawa jest - w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c. - pojęciem szerokim, ale niewątpliwie nie obejmuje nieudolnego lub wadliwego - bez względu na przyczynę - prowadzenia sprawy przez samą stronę. Jego zakresem są objęte tylko te okoliczności, które powodują pozbawienie strony możliwości działania w procesie, niespowodowane przez samą stronę i niezależne od jej zachowania się. Działanie zaś pełnomocnika (na podstawie udzielonego mu pełnomocnictwa) jest równoznaczne z działaniem samego mocodawcy (art. 95 § 2 k.c.). Zasada ta dotyczy także pełnomocnika procesowego (art. 86 k.p.c.) a ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla strony zwolnionej od kosztów sądowych (art. 117 § 1 k.p.c.) jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego (art. 118 k.p.c.). Tak więc nienależyte wykonywanie obowiązków procesowych przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu nie może stanowić przewidzianej w art. 401 pkt 2 k.p.c. podstawy wznowienia, polegającej na pozbawieniu strony możliwości działania (por. również postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2003 r., II CZ 96/03, LEX nr 583769, z dnia 24 lutego 2006 r., II CZ 1/06, LEX nr 201029 oraz z dnia 17 lutego 2011 r., IV CZ 122/10, LEX nr 785543). Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejsze zażalenie w pełni podziela ten kierunek wykładni, gdyż nie dostrzega argumentów uzasadniających jego zmianę (nie przedstawia ich też żalący się). Za słuszością takiej wykładni przemawia również to, że sąd w trakcie postępowania nie ma możliwości faktycznych ani prawnych oceny, czy pełnomocnik należycie (zgodnie z zaleceniami strony i zasadami etyki zawodowej) reprezentuje w procesie swego mocodawcę. Wypełnianie przez pełnomocników ustanowionych z urzędu obowiązków wynikających z przepisów ustaw ustrojowych nie jest kontrolowane przez sąd w toku postępowania (może być podstawą ich odpowiedzialności dyscyplinarnej lub cywilnej). Nadto, naruszenie prawa prowadzące do pozbawienia strony możliwości działania, musi być wynikiem wadliwego działania sądu (ewentualnie przeciwnika procesowego). Skoro czynności pełnomocnika (ich brak) są działaniem samego mocodawcy (strony), to

ich wady są spowodowane przez samą stronę procesu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2005 r., IV CK 57/05, LEX nr 604050).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy oddalił zażalenie powoda na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. i orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu zażaleniowym na podstawie § 12 ust. 2 pkt 2 oraz § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).